

ВСТУП

У ПОШУКАХ ВЕСТЕРОСУ

Крики сотень чоловіків.

«Ти вмираєш! — волає помічник режисера. — Головне, що ти повинен пам'ятати, — ти вмираєш!»

Жовтень 2014-го. Шість сотень членів команди, п'ятсот акторів, які зображають воїнів, сімдесят коней і чотири групи операторів — усі вони знімають «Битву бастардів» у полі в Північній Ірландії.

У центрі цього хаосу — Кіт Герінгтон, він грає роль «героя по неволі», Джона Сноу. Ось уже протягом кількох днів він б'ється із солдатами Болтонів, і тепер вимахує здоровенним палашем проти одного нападника за іншим. Під час кожного дубля Кіт виконує низку наперед прописаних хитромудрих ударів, досконало вкарбованих у його м'язову пам'ять.

Ну, або *майже* досконало. Раптом Герінгтона валять на землю — у рідку багнюку. Кілька тижнів зйомок перетворили ґрунт на огидну суміш бруду, кінського посліду, сечі, штучного снігу, поту, слини та вошей. Зірка похнюплена підводиться і швидким кроком проходить повз продюсерів. «Стань актором, казали вони, — зітхає Герінгтон. — Подумай про визнання і славу, казали вони...».

Спостерігаючи збоку за цим дійством на полі бою, я вкотре дивувався сміливості процесу створення «Гри престолів».

Моя пригода із серіалом від НВО почалась за багато років до цього, коли я погодився виконати звичайнісіньке завдання. У романах Джорджа Р. Р. Мартіна кожне найменше рішення тягне за собою потужні наслідки для життя персонажа. Але тоді, в листопаді 2008-го, я взагалі не чув про нього.

У часи, коли брав інтерв'ю в шоуранерів-новачків Девіда Беніюффа та Дена Вайсса, я був основним автором *The Hollywood Reporter*. НВО щойно дав зелене світло пілотному проєкту творчого дуєту, що був заснований на романах Мартіна, і це мала бути... фентезі-драма для дорослих? Га? Ви маєте на увазі «Володаря перснів»?

Це не схоже на «Володаря перснів», пояснили Беніюфф і Вайсс. Ніяких чаклунів, ніяких ельфів, ніяких гномів... ну гаразд, можливо, один карлик буде.

«Це не історія про мільйон орків, що мчать рівнинами, — сказав Вайсс, а Беніюфф додав: — Фентезі такого високого рівня на телебаченні ще не було, тож якщо хтось і здатен впоратися з цим завданням, то це НВО. Вони просто беруть заявлений жанр і винаходять його заново: так було з гангстерами в „Клані Сопрано“ та вестерном у „Дедвуді“...».

Зрештою матеріал у мене вийшов цілком прохідний. У заголовку «НВО чаклує над фентезі-серіалом», назва «Гра престолів» навіть не згадувалась. Найцікавішим у цьому всьому здавалося те, що найпрестижніший канал кабельного телебачення, який уже отримував премію *Emmy*, робить божевільну ставку на дорогеznий фентезійний серіал для дорослих.

І то мав бути кінець моєї подорожі у світ «Престолів». Але в моїй голові засів інтригуючий опис Беніюффом та Вайссом історії Мартіна. Я купив примірник першого роману із серії «Пісні льоду й полум'я» — «Гру престолів». І, як і безліч інших, я з головою поринув у сміливо оригінальний світ Мартіна. Через кілька тижнів я дочитав уже третю книгу цієї серії,

«Бурю мечів», і це були найбільш захопливі та страшні сторінки, які я коли-небудь читав.

Тоді я почав одержимо висвітлювати процес створення пілотного епізоду від НВО. Колеги питали: «Чому ти так багато пишеш про цей серіал?». І я відповідав: «Бо, якщо вони потягнуть адаптацію книжок, — а я вважаю, що на таке ніхто не здатен, — це змінить телебачення».

На момент виходу першого сезону «Гри престолів» у 2011 році, я перейшов до *Entertainment Weekly*, де почав серію щорічних відвідин зйомок «Престолів». Я був у пустелі, коли Денеріс стояла під брамою Кварта; я був свідком дивного шлюбу Санси й Тиріона; я бачив на власні очі, як Джоффри надгонала заслужена смерть; я був у натопі на «шляху ганьби» Серсеї; я слідував скутим кригою озером за Джоном Сноу під час його виправи за Стіну; я ходив по укріпленнях Вінтерфеллу в момент кульмінації Довгої Ночі.

З роками я дедалі дужче захоплювався рішучістю акторів і команди створити якомога краще шоу, їхньою відданістю, що завжди означала відверте страждання. Ми так звикли бачити життя на знімальних майданчиках легким і зручним: зірки між дублями відпочивають у розкішних фургонах, режисери пересуваються на гольф-карах, актори грають на тлі хромакею, щоб потім фахівці за допомогою спецефектів перенесли їх у вигадане суворе середовище та ситуацію смертельної небезпеки.

Гламурне й комфортне бачення світу розгад має право на існування, але тільки якщо йдеться про високобюджетну зйомку у величезній студії Голлівуду. «Гра престолів» такою ніколи не була. Це шоу не було схожим на жоден продукт — ні фільмової, ні телевізійної індустрії, — який я бачив досі. Працювати над створенням «Престолів» означало протягом одинадцяти годин мокнути й мерзнути, вечір за вечором, тиждень за тижнем, і навчитися приймати те, що заради одного потрібного кадру доведеться побути цілковитим нікчемою. «Гра престолів» — це майже двометровий Рорі Макканн, який здавався ще більшим через важкий костюм і черевики свого

персонажа, чім єдиним способом відпочити після виснажливих зйомок було згорнутись калачиком на твердій підлозі невеличкого трейлера з наполовину закритим задушливим латексом обличчям, з обігрівачем, який або перегрівав або ж, навпаки, переохолоджував повітря. І хоча іноді творці шоу покладалися на хромакей, набагато частіше актори «Престолів» працювали в локаціях, що справляли враження повного занурення, завдяки яким вони почувалися так, ніби і справді опинилися в іншому світі.

На момент завершення шоу у 2019 році я написав сотні репортажів про серіал. Але водночас чимало подробиць створення «Гри престолів» залишилися нерозказаними. *Якою насправді була перша доленосна зустріч Беніюффа і Вайсса з Мартіном? Що пішло не так під час зйомок оригінального пілотного епізоду шоу, який не вийшов у ефір? Як «Престоли» знімали першу велику битву в другому сезоні? Що сталося з сюжетною гілкою Дорну? Чому шоуранери вирішили закінчити серіал після восьмого сезону? Якими насправді були ці виснажливі п'ятдесят п'ять ночей поспіль зйомок серії «Довга Ніч»? І зрештою, чому так ніколи й не повернулася Безсердечна?*

Ця книга народилася саме з мого переліку запитань, як і з бажання створити унікальну історію на базі десяти років мого досвіду висвітлення шоу. «Вогонь драконів не пече» складається з понад п'ятдесяти інтерв'ю з продюсерами, менеджерами, акторами та командою «Гри престолів», які я записав після завершення шоу. Тут багато цитат, які раніше публікувалися в EW, також іноді трапляються фрагменти, що публікувалися в інших виданнях (вони стосуються тексту).

Звісно, жодна книга не може охопити весь процес створення такого складного продукту, як «Гра престолів». Та я щиро сподіваюся, що читачі знайдуть тут кілька захопливих історій з-поза лаштунків про улюблених персонажів і найцікавіші моменти шоу. Варто зазначити, що «Гра престолів» була суперечливою — буквально від першого епізоду й аж до останнього — і продюсери шоу, режисери та акторський склад

торкаються багатьох із цих тем (звичайно, їхні відповіді не всіх задовольнять, але тепер ви принаймні зрозумієте, чому було ухвалене те чи те рішення).

Здебільшого ця книга покликана описати колосальні зусилля, які було докладено до створення екстраординарного шоу. У попкультурі дуже рідко трапляються випадки, коли вдається побудувати альтернативний світ настільки популярний, складний і захопливий, що його вважають реальним майже так само, як і наш власний. Це вдалося Дж. Р. Р. Толкіну з «Володарем перснів». Це вдалося Джорджу Лукасу із «Зоряними війнами», Дж. К. Роулінг із серією книжок про Гаррі Поттера, *Marvel* з його кіновсесвітом. «Гра престолів» завдяки невтомним і завзятым зусиллям тисяч людей породила живий, дихаючий світ.

Та варто пам'ятати, що все почалося з однієї людини...

РОЗДІЛ 1

МРІЯ ПРО ДРАКОНІВ

Не було ще ні Старків, ні Ланністерів, не було ані дотракійців, ані лютовоків, ще не утворився континент Вестерос і навіть не з'явився на світ найперший дракон, а був лише хлопець з нестримною уявою.

Джордж Реймонд Річард Мартін ріс у 1950-ті в Нью-Джерсі, у кварталі з будинків, зведених за федеральним проектом. Його тато працював вантажником у порту, а мати була управителькою на фабриці. Батьки не дозволяли йому тримати котів і собак, зате дали згоду завести маленьких черепашок, яких він поселив в іграшковій фортеці. Перша його фентезі-історія — принаймні перша, яку письменник пам'ятає — називалася «Черепащачий замок». Він уявляв, що його крихітні плазуни змагаються за владу та воюють за право посісти маленький пластиковий трон.

І ось одного дня Мартін зробив приголомшливе відкриття: його черепашки вмирили. Попри всі намагання врятувати життя улюбленців, герої його історії продовжували гинути. Це була цілковита несподіванка. І Джордж почав уплігати в їхні долі свої фантазії. А що, як черепашки ставали жертвами підступних змов?

Згодом Мартін почав викладати свої фантазії на папері. Він писав історії про монстрів і продавав їх іншим дітям по гривенику за штуку. Потім він відкрив для себе комікси, пізніше взявся продавати свої оповідання бульварним журналам, а ще — писати науково-фантастичні романи та романи жахів.

У 1984 році Мартін перебрався до Голлівуду й улаштувався сценаристом у серіал «Сутінкова зона», який готували до перезапуску на CBS. Волею випадку першим епізодом, що вийшов в ефір з-під пера Мартіна, була фентезійна історія про середньовічних лицарів та магію. «Останній захисник Камелоту» — екранізація оповідання Роджера Желязни про сера Ланселота, який живе в наш час. Кульмінація епізоду відбувається в потойбічній версії Стоунгенджу, де Ланселот бореться з мовчазним здорованем у зачарованих обладунках — воїном на ім'я Порожній Лицар.

За оригінальним сценарієм Мартіна, Ланселот бився з лицарем на конях, закованих у броню, але продюсери серіалу вирішили, що втілити цю ідею не вдасться. «Мені сказали: або Стоунгендж, або коні, але не все разом», — пригадує Мартін. — Я зателефонував своєму другові Роджеру Желязни і спитав його поради. Він якусь мить посмоктав свою люльку й сказав: „Стоунгендж“. На тому й стали — битися без коней».

Мартін не опустив рук і пішов працювати в інший фентезі-серіал CBS, «Красуня і чудовисько» 1987 року, де його сценарні задуми знову і знову наражалися на обмеження з боку компанії. «Не злічити, скільки разів ми сипали чортами, бо нам казали, мовляв, труп загримований „занадто страшно“, а телерепортаж, що грає на тлі, треба прибрати, бо він може бути „надміру суперечливим“, — розповідає Мартін. «Срані зміни, суцільне боягузтво, страх перед усім потужним або таким, на що хтось міг „образитися“ — я всі ці обмеження ненавидів і виступав проти них».

Мартін дедалі дужче засмучувався та розчаровувався. У 1991-му він повернувся до написання романів, а вже за

кілька років у нього виникла ідея фантастичної історії — за його словами, це була «реакція» на час, який він витратив на створення сценаріїв для телебачення. То мала бути масштабна епопея на кшталт обожнюваного Мартіном «Володаря перснів» Дж. Р. Р. Толкіна, хіба що на цей сюжет його надихнули реальні події з історії Європи, як-от Війна троянд, до того ж ця історія демонструвала справжню жорстокість Темних віків. Перша книга під назвою «Гра престолів» була опублікована в 1996 році. Продажі були, як пізніше писав Мартін у своєму блозі, «нічого особливого».

Після цього письменник хуленько видав ще два томи саги. Вони набули популярності завдяки сарафанному радіо — дедалі більше читачів «клювали» на заплутаний сюжет, що ламав давно сформовані канони жанру фентезі. Улюблені герої помирали жахливою смертю, мерзенні злодії дивним чином викликали співчуття, мудрі й хитрі усувалися внаслідок найменшої процедурної помилки, а сила магії вважалась у кращому разі чимось дуже ненадійним.

Ба більше, Мартін дав сюжетові стільки коней, замків, сексу й насильства, скільки душа забажала. Це була історія не одного фентезійного королівства, а цілих семи! І кожне з них — то окремий світ із власною історією, лідерами та культурою (крім того, за Вузьким морем існував ще один континент з різноманітними містами). Героїв з іменами вийшло понад дві тисячі — це удвічі більше, ніж у сазі Толкіна. А ще були масштабні битви, в одній з яких брали участь чотири армії, десятки тисяч вояків та сотні кораблів. І навіть кухня у Вестеросі була екстравагантною: на одному з бенкетів подавали сімдесят сім різних страв. Нерідко такі трапези детально описувалися («ронделі з лося із блакитним сиром, смажена змія з пікантним гірчичним соусом, річкова щука, тушкована в мигдалевому молоці»). Напрочуд багато у книгах було й контенту для дорослих: описи страшних тортур, зґвалтування та кровозмішання. На деякі з написаних Мартіном абзаців можна було витратити бюджет цілого сезону мережевого

телешоу, через інші абзаци серіал могли викинути з ефіру, а через треті — і те, й інше.

Цю епопею він назвав «Пісня льоду й полум'я».

Його романи взяли на замітку в Голлівуді. На початку 2000-х у кінотеатрах із шаленим успіхом крутили трилогію Пітера Джексона «Володар перснів». А четверта книга саги Мартіна під назвою «Бенкет круків» у 2005 році дебютувала на першому місці у списку бестселерів *The New York Times* («Фантастичне королівство, занадто огидне для гобітів», — зазначалося в рецензії *The Times*). Про романи Мартіна заговорили в колах агентів і продюсерів. Йому почали телефонувати з пропозиціями легких грошей та гучної слави.

Мартін, якому на той час було п'ятдесят сім років і який насолоджувався спокійним життям у Санта-Фе, насторожився...

ДЖОРДЖ Р. Р. МАРТІН (автор, виконавчий співпродюсер): Пітер Джексон зняв по-справжньому великі фільми. І тепер усі шукали серію книжок для екранізації. Вибирай донесхочу. Коли я взявся писати «Пісню льоду й полум'я», то був певен, що це неможливо екранізувати. «Як із цього можна зробити стрічку, що триватиме дві з половиною години? — міркував я. — Воно ж усе просто не влізе». Щоб екранізувати книги Толкіна, Джексону довелося зняти три фільми, але ті три книги за обсягом були, як одна моя. І чим ти тут зарадиш? Отримані відповіді мені не сподобалися, наприклад: «Центральним персонажем буде улюбленець фанатів, байстрюк Старків Джон Сноу, ми зосередимося на ньому, а всіх інших — під ніж». Або вони казали: «Ні, ми нічого не скорочуватимемо, залишимо все як є, але зробимо тільки перший фільм, і якщо він вистрелить — дознаємо більше». А якщо не вистрелить? Ви кажете, що то буде новий «Володар перснів», але раптом це більше нагадуватиме фільм Філіпа Пуллмана? («Золотий